

NOGMAALS DE TIJD VAN TOEN : OVER BIJNAMEN OF TOENAMEN ROND DE JAREN 30.

In die tijd stonden er in Kasterlee nog niet de helft van de huizen die er nu staan. Iedereen kende iedereen, zij het niet met naam, dan toch met toenaam. Vele van die bijnamen bestonden al van vorige generaties zodat men van velen de echte naam zelfs niet meer kende, of toch niet gebruikte in de omgang. Wanneer iemand van buiten het dorp een naam noemde en vroeg waar die persoon woonde, dan kon het gebeuren dat zijn vraag met een schouderophalen beantwoord werd. Wanneer men dan de bijnaam noemde, dan wist men direct waarop en waaraf, en soms bleek bedoelde persoon zelfs vlakbij in de buurt te wonen.

Vandaag de dag zijn de meeste van die bijnamen verdwenen en worden de mensen meestal met hun echte naam genoemd. Hoe kwamen nu hele families aan een naam die met hun echte naam weinig of niets te maken had ?

Verschillende factoren speelden daarin een rol !

- 1) Sommigen kregen de achternaam van hun moeder. Bv. kinderen van een oorlogsweduwe.
- 2) De benaming van een herberg of afspanning uitgebaat door henzelf of door ouders of voorouders.
- 3) Door hun beroep, of het beroep van ouders of voorouders.
- 4) De plaats of wijk van geboorte (Hoek of Hoekske).
- 5) Kinderen opgevoed door verwanten of pleegouders.
- 6) Door tweede huwelijk van weduwe of weduwnaar die al kinderen hebben of al een bijnaam hadden.
- 7) Door het gebruik van de voornaam van ouders of voorouders, al dan niet verkort, vervormd of in het dialect uitgesproken.

Hier volgen een paar voorbeelden :

- **Jefken en Anna Hannes**, hun echte naam was "Derkinderen". Vader Derkinderen sneuvelde in de oorlog 14-18, hun moeder weduwe Derkinderen was Mieken Hannes.
- **Bon de smed** : "Bonaventuur Janssens" werd gewoon kortaf

Bon genoemd zonder achternaam. Zijn kinderen, die Janssens heetten, kregen als achternaam de voornaam van hun vader : Guust Bon, Wiet Bon, Marie Bon, enz.

- **Staf en Jan Bon** : echte naam "Borghs". Vader was ook gesneuveld in 14-18. Hun moeder, wed. Borghs, hertrouwde met Bon en kwam met haar twee zonen bij Bon wonen en het werd Staf en Jan Bon.

Vele bijnamen werden afgeleid van de voornaam van ouders of voorouders. De achternaam werd gewoon weggelaten. Een voorbeeld : **Isidoor Verachtert** : Isidoor werd verkort "Door" uitgesproken. De vader heette "Frans", de grootvader Petrus werd "Peer" of "Perke", de overgrootvader werd "Baas" genoemd, misschien al een bijnaam van nog vroeger. Alzo kreeg men "Door van Frans van Peer van Baas".

Na deze lange inleiding wordt het tijd dat we terugkeren naar het onderwerp waarmee we begonnen waren, nl. bij- of toenames. Mijn plan was een lijst op te maken van de bijnamen die toen in gebruik waren, en eens na te gaan hoeveel personen er niet met hun echte naam genoemd werden door de mensen in 't algemeen. Daarvoor ga ik in gedachten eens langs de straten en wijken zoals ze toen waren, dan komen die namen wel vanzelf terug in mijn geheugen. Het is nu meer dan 50 jaar geleden dat ik daar woonde en ondertussen is er veel veranderd. De huizen en straten zijn meer dan verdriedubbeld. De gehuchten waren destijds ver van de dorpskom verwijderd en meestal ervan gescheiden door bossen. Nu is alles bijna aaneen gebouwd en heeft men geen grote tussenruimten meer. En het dorp van vroeger begint stilaan op een klein stadje te lijken.

Er zijn vele straten en wijken bijgekomen. Andere zijn van naam veranderd. Bv. wat nu de Mgr. Heylenstraat en de Mgr. Cardijnstraat is, was vroeger gewoon "Het Hoeksken".

Ik zal nu een lijst aanleggen met de bijnamen en daarnaast de echte naam. Over het ontstaan van die bijnamen zal ik niet verder uitweiden, anders wordt mijn schrijfblok te klein.

Gaat u mee op zoek ? Dan zal een korte beschrijving van de straten en wijken die we achtereenvolgens zullen aandoen u een beeld geven hoe het vroeger was met de bebouwing in

ons dorp. Er waren toen nog maar weinig inwijkelingen en het grootste gedeelte van de bevolking bestond uit "inboorlingen". De mensen, aldaar geboren tussen de jaren 10 en 20, zullen mij best kunnen volgen. De mensen met een bijnaam krijgen een volgnummer !

Nr	bijnaam	echte naam	straat of wijk
1	Poppes Seppen	Raeymaekers	We beginnen in 't
2	Cas Poppes	Raeymaekers	Hoeksken, waar nu de
3	Fr. Van den Halven	Van Ende	Mgr Cardijnstr is. Op
4	de Biemuskes	Meeus	de boerderij (nu Den
5	Jef Boer	Van Den Putte	Bonten Hannen)
6	Jaan Sjampieter	Adr. Noyens	woonden achtereen-
7	Net Bot	Hannes	volgens 4+5. We ne-
8	Jef Gort	Adriaensen	menen de Mgr. Heylen-
9	Peer Van Baas	Verachtert	straat rechts tot aan 8.
10	Jefken Hannes	Derkinderen	Daar eindigt het
11	Sus Bot	Hannes	Hoeksken, verder zijn
12	Sten Hoek	Stans Helsen	er niets dan bossen.
13	L. Hoek (Nonk)	L. Helsen	We keren aan de lin-
14	Sus Burkes	Fr. Leysen	kerkant Mgr Heylenstr
15	Peer van Burkes	Petrus Leysen	tot aan politiekot. Van
16	Guust v. Lowiekes	Derkinderen	n°1 tot 18 allemaal 't
17	De Zwetten	Cambré	Hoeksken. We nemen
18	Nest Breier	Van Ballaer	rechtsaf een gedeelte
19	Juul Does	Donkers	van de Markt tot aan
20	Tresken Tram	Ther. Seuntjens	den Bonten Os, nemen
21	die van Franskes	Op de Beeck	de rechterkant Geelse
22	de fam. Bon	Janssens	baan tot aan de tram-
23	Staf en Jan Bon	Borghs	wissel. Verder zijn er
24	Zwentje	Aug. Noyens	geen huizen meer, oen
25	Biezepoot	Fr. Nuyts	eindje verder terug
26	Sus Hoempa	Dockx	andere kant Geelse
27	Heibaas	Lauwers	baan, te beginnen met
28	Jan Bot	Hannes	nr.27, terug richting
29	L. Nellis	Raeymaekers	centrum, wippen even
30	de Witte v.Paddekes	Van Loco	in 't Melkstraatje en
31	Jos v.den Halven	Van Ende	pikken 32 op, komen
32	Lulleken	Jefken Helsen	aan de Markt. Café
33	Susken Blok	Nauwens	Den Leeuw tramhalt
34	Wiet Does	Donkers	(33+34+35) was van
35	Tonus	Van Houdt	een eigenaar, was

N°	bijnaam	echte naam	straat of wijk
36	Kopere Sus	Engelen	vroeger leerlooierij.
37	Heintje Kooiboer	Stessens	Achter 36 krijgen we
38	Guust Takkes	Nietvelt	Het Borgerhout, nu
39	Sus De Witte	Van den Berg	Retiebaan. Aan 41
40	Fik Kees	Vic Van Laer	einde Borgerhout, geen
41	Juul Schoen	Renaerts	huizen meer tot Terlo.
42	Juul Busser	Engelen	We nemen een voet-
43	Jef van Lowiekes	Derkinderen	pad links en komen
44	Knikkeres Jef	Mertens	aan de jongensschool
45	Wickx Piloeter	Derkinderen	aan de weg op Isschot,
46	Rikske v Gust Butjes	Verhulst	nu Mgr Miertsstr., verder
47	F. Van Perheremans	Alf. Van Gorp	geen huizen tot in Is-
48	Jan Nonkel	Van Ballaer	schot, komen dan terug
49	Jan Dop	Neefs	naar de Markt waar we
50	Scheven Busser	Engelen	42+43 nog meepikken
51	Jan Zan	Verhulst	en nemen de Turnhout-
52	Buiksken	Aerts	sebaan en Kattenberg,
53	J. Broeckx	Leysen	aan de oude melkerij
54	Pioeneken	Hannes	achter 49 weer einde
55	Jefken Toebak	Van Mechelen	bebouwing, keren terug
56	Guusjen Nonkel	Van Ballaer	langs andere kant waar
57	Sus Petiet	Hannes	we 50+51 hebben en
58	Nolleken	J. Helsen	duiken dan de Pelle-
59	Sooi Toebak	Van Mechelen	man in, aan de rechter-
60	Spak	L. Meeuwsen	kant 52 tot 57, de lin-
61	Josken Tram	Derkinderen	kerkant een woonwa-
62	Jan Tip	Wuyts	gen en twee huizen,
63	Jan v. Pakjannekes	Van Laer	een grote lege ruimte,
64	Snusken	Nuydens	terug naar de Turnhout-
65	Sooi Puas	Mertens	sebaan. In 't Hoekhuis
66	Butjes	Verhulst	woonden 60 en later
67	Tuur uit de Kroon	Heylen	61. Van 61 tot 66 naar
68	Gust Minnekes	Jansen	't dorp en nemen de
69	J. Ossegoor	Helsen	baan op Lichtaart, nu
70	Lodden Breier	Vn Ballaer	Pastorijstr., na 68 vlak
71	Fik Nellis	Raeymaekers	achter de pastorij wel
72	Casses Susken	Fr. Van Gorp	een paar honderd m.
73	B. uit 't Zandkot	Herremans	onbebouwd, enkel nog
74	Jan Domin	Meeus	69, terug hebben we
75	L. Zwaan	Noyens	nog 70+71 en zijn dan
76	Jefke vd Zandhoef	Raeymakers	terug in 't Hoeksken.

N°	bijnaam	echte naam	straat of wijk
77	Lodden uit de Borch	Vervoort	In de eerste gehuchten die wij tegenkomen staan maar enkele huizen, alle met veel tussenruimte. We beginnen met Rielen n°72. Van Hoge naar Lage Rielen langs de Zandhoef komen we in Kleinrees, nemen het verste huis eerst n° 77, komen over de grote baan terug richting dorp tot aan Mertenhof, langs de Grote Reesdijk naar Grote Rees, vervolgens Kluis en Vorsel naar Isschot. Langs de Loovennen komen we in Terlo waar we weer meer huizen aantreffen. Over Oosteneind langs de Houtemse staat komen we aan de kapel Zeven Smarten op de Geelse baan, gaan tot aan de Nete. Achterin, in het boswachtershuis woonden achtereenvolgens 121+122. In het café De Nethebrug eerst 123, later 124. We komen terug tot aan de herberg Hermans, nu de klein Borcht genoemd en langs de Zardenstraat komen we in Goor.
78	Sooi uit 't Snepken	Mertens	
79	J. uit de Rook	Mertens	
80	Witjen Dieër	Van Gorp	
81	Jef Piep	Doemen	
82	Sus vd Pannenhoef	Derkinderen	
83	Juul Boer	Van den Putte	
84	Jan Cent	Engelen	
85	den Hollander	Meeuwssen	
86	Putjes Sooi	Raeymakers	
87	Jef Petat	Bogaerts	
88	Jefke Nijs	Bastiaensen	
89	Stan Petat	Bogaerts	
90	Belleman	Van Gorp	
91	Jan Boer	Van Den Putte	
92	P. uit den Drijhoek	Van Gorp	
93	Jan Zwaan	Noyens	
94	Mie Boer (wed.Jans)	Mertens	
95	Wietes v. Mie Boer	Janssens	
96	de kleinen Dikken	Michielsen	
97	Fons Bekker	Gijbels	
98	Bolleke Vet	Aug. Sterckx	
99	Jan Go	Souvillers	
100	Den Huk	Jansens	
101	Min Lammes	Reiniers	
102	Peer Zwaan	Noyens	
103	Sus Boer	Van Den Putte	
104	Jan Melsen	Caers	
105	Sus Van Reuzel	Willems	
106	Poppes Beurs	Raeymakers	
107	Fons v. Mie Boer	Janssens	
108	Jan Vos	Van Dael	
109	Soep of Sjoffel	Souvillers	
110	Boer Guust	Van Den Putte	
111	Sus van 't Hof	Nietvelt	
112	Witjen Toebak	Van Mechelen	
113	Susken Bet	Valkiers	
114	F. v. Peer van Baas	Verachttert	
115	Staf van Jan Nol	Van Ballaer	
116	Sus van Jan Cas	Van Ballaer	
117	Jef v. Paddekes	Van Loco	

N°	bijnaam	echte naam	straat of wijk
118	Door v.d. Weef	Van Genechten	Van Goor bergop langs de Hoge Mouw komen we terug in 't Hoekske waar we begonnen zijn.
119	Kluterus Busser	Hermans	
120	de Mussen	Vleugels	
121	Door v. Peer v. Baas	Verachttert	
122	Gielen v. P. v. Baas	Verachttert	
123	den Tjokker	Bastiaensen	
124	Jef v. Pakjanekes	Van Laer	
125	L. Links	Hermans	
126	Fr. Poppes	Raeymaekers	
127	Nad	Bernard Hannes	
128	Klaaiken	Van Gorp	
129	Pitteken	L. Leysen	
130	Suske Pit	Fr. Leysen	

Zonder diegenen welke overgeslagen of vergeten zijn, hebben we er al 130. daar kunnen er nog veel bij.

Het merendeel van die personen hebben hun bijnaam overgedragen aan hun kinderen, die tot voor enkele jaren die naam hebben meegedragen. Die kinderen hebben dan weer de naam voortgezet. Slechts enkelen worden nu nog met een bijnaam genoemd. Bijgeenomen wordt dat een groot getal, als men bedenkt dat gezinnen van 8 tot 10 kinderen toen geen zeldzaamheid waren.

In Kastel bijvoorbeeld was de naam Boer (Van den Putte) en de naam Zwaan (Noyens) zeer uitgebreid !

Lichtaart en Tielen hadden ook hun bijnamen, maar dat moet iemand anders maar uitzoeken.

Inmiddels teken ik

Sus van Frans van den Halven (echte naam : Frans Van Ende)

Noot van de redactie :

Wie al enkele jaren lid is weet dat we in ons tijdschrift diverse boeiende stukjes van Frans (F.V.E.) mochten publiceren. Het waren telkens pareltjes van taferelen uit het verleden. Frans maakte het allemaal nog mee en had ook de gave om het te verwoorden. We zijn hem dan ook enorm dankbaar om zijn bijdragenreeks (puur heemkunde !) waar nu spijtig genoeg een ... punt achter komt... tenzij Frans toch nog eens inspiratie vindt ???

